

Mustafa ÖZCAN	
Risale-i Nur'da İttihad-ı İslâm, siyasetsiz bir siyasettir.....	163
Yusuf KAPLAN	
Bediüzzaman, İslâm düşünce geleneğinin çıkarmış olduğu en büyük mütefekkindir.....	171
Prof. Dr. Himmet UÇ	
Bediüzzaman bilimin Allah'a giden kapılarını açıyor.....	187
Müfid YÜKSEL	
Bediüzzaman İslâmî geleneği gelecekle buluşturdu.....	197
Abdullah YILDIZ	
Risale-i Nur Kur'an'ı gösteren şeffaf bir tefsirdir.....	215
Hasan HORKUÇ	
Risale-i Nur hizmetinin entellektüel bir kuşağa ihtiyacı var.....	223
<i>Kim Kimdir?</i>	233

Sunuş

1919 EYLÜL'ÜNDE GÖRDÜĞÜ bir rüyada, kendisini bütün asırların mümessillerinin toplandığı bir ruhanîler meclisine davet edilmiş halde bulur Bediüzzaman. Ruhanîler, onu “Ey helâket ve felâket asrının adamı!” olarak çağırır, bu ünvanla Bediüzzaman'ı aralarına davet ederler.

Bu tarif, yaşadığı şartlar itibarıyla, belki de en iyi tariftir Bediüzzaman için. Çünkü gerçekten de helâketlerin ve felâketlerin birbirini izlediği bir zamanın insanıdır. İnsanlık, ilk defa bir ‘dünya savaşı’ yaşamıştır meselâ. Nitekim bu rüya da, bu savaşın hemen sonrasındadır. İnsanlığın yaşadığı büyük felâketlerin içerisinde en büyük musibetlere duçar olan ise, İslâm dünyası ve Müslümanlardır. Nitekim, o tarihte İslâm dünyasının neredeyse tamamı sömürgeleşmiş durumda olduğu gibi, ‘hilâfet merkezi’ Osmanlıdan kalan son topraklar da kurt devletlerin elinde parçalanmaya başlanmış haldedir. Öyle ki, İstanbul dahi İngiliz işgali altındadır.

Ama felâket ve helâketlerin daha büyüğü, derinlerde, bu

siyasî zeminin daha altındadır. Bütün yerküre, vahyi ve nübüvveti reddetmeyi 'Aydınlanma' olarak gören seküler bir zihniyet ve yaşayışın işgali altındadır. Bütün yerküreyi pozitivist bir dalga kasıp kavurmaktadır. Semavî dinlerin 'gerilik sembolü' sayıldığı azgın bir 'ilerlemeci' algının güdümünde cenneti yeryüzünde kurma iddiası taşıyan ideolojiler, sözümona 'tabiatın hâkimi' ilan ettiği modern insanı altından kalkamayacağı ontolojik bir yükün altında bırakmıştır. Gelin görün ki, yol açtığı ve açacağı sorunları görmek bir yana, modernite bütün yerküreye kendisini 'tek doğru' olarak dayatma çabasındadır.

Bu şartların içerisinde, olup biteni önce kendi doğup büyüdüğü diyarın penceresinden seyreder Bediüzzaman. Çözüm adına düşündüklerini ifade ve ifa etme gayreti, ona İstanbul'a, hatta daha sonra Selânik'e ve Kosova'ya kadar uzanan bir yolculuk yaşatır. Sonrasında, bir dünya savaşı çıkar ve bu kez tam da Ekim Devrimi şartlarında bir savaş esiri olarak Sibiryaya yakınlarından Avrupa içlerine kadar uzanan zorunlu bir yolculuk yaşar. Bütün bu yaşadıkları, iman ettiği Kur'an'ın hakikatlerine, sadece doğup büyüdüğü coğrafyanın değil, bütün bir yerkürenin ve bütün insanlığın muhtaç olduğu idrakine götürür. Vahyi dışlayanların 'yeryüzü cenneti' hayallerinin 'cehennem'e çevirdiği bir yeryüzü tablosunun onun zihnindeki izdüşümü, "Zaman ihtiyarladıkça, Kur'an gençleşiyor" gerçeğidir. Seküler bir şaşılık içinde başvuracağı adresi şaşırılmış insanlık, Kur'an'ın aydınlığına en ziyade muhtaç haldedir; ve bu aydınlığın temini için bindörtü yüz yıllık İslâmî düşünce ve hayat tecrübesinden alınıp yeniden üretilecek dersler bulunmaktadır. Fetrete karşı fitrat. Kur'an-kâinat bütünlüğü. İnsan-kâinat bütünlüğü. Akıl-kalb bütünlüğü.

1911'de "Efkâr-ı umumiye bir tefsir-i Kur'an istiyor" tesbitinden yola çıkarak bir 'tefsir mukaddimesi' olarak yazdığı *Muhakemat*'ının sekizinci ve dokuzuncu 'mukaddime'leri, bu

bağlamda Bediüzzaman'ın durduğu yeri göstermesi bakımından önemlidir. Zaman, modernlerin zannettiği gibi, düz bir çizgide ilerliyor değildir, bilakis bir daire kıvamında hareket etmektedir. Yani, Kur'an'ın nazil olduğu Asr-ı Saadet ve Asr-ı Saadetin bereketiyle şekillenen selef-i sâlihîn çizgisi, çizgisel bir zaman anlayışıyla, yaşanan günden bin küsur sene gerisini ifade ediyor değildir. Bilakis, çevrimsel bir zaman anlayışıyla, insanlığın ontolojik düzlemde boşluğa ve yaşayış planında bunalıma düştüğü bir ortamdan çıkış yolu olarak insanlığın tekrar geleceği ve gelmesi gereken yeri bize işaretlemektedir!

Bediüzzaman'da 'gelenekle geleceği' buluşturan nokta, işte burasıdır. Bu noktadan hareketle Bediüzzaman, İslâmî düşünce ve yaşayış geleneğini 'müzehhebe ve mühezzebe' diye özetlediği bir yaklaşımla yorumlar. Kur'anî ve nebevî mirasın malı olan altın gibi hakikatlerin parlatılmasına (*müzehhebe*) ve bunun için bu hakikatlerin üzerine zamanla yapışmış olan tortuların, kirin ve pasın temizlenmesine (*mühezzebe*) ihtiyaç vardır.

Eski Said dönemi boyunca bu uğurda yol ve yöntem arayışı içinde olan Bediüzzaman'ın Yeni Said olarak keşfettiği kıvam, ifadesini Risale-i Nur'da bulur. Risale-i Nur, bu açıdan, "değil bu asrı, belki gelecek asırları da" aydınlatma istidadında Kur'anî bir yol ve deva niteliğindedir Bediüzzaman'a göre. İslâm'ın hakikatli sadası bir coğrafyaya mahsus kalmanın ötesinde yarının dünyasında bütün yerkürede duyulacaksa, bunun nasıl olacağının cevabı Risale-i Nur'da vardır.

Sözün kısası, Bediüzzaman Said Nursî, Sultan Abdülhamid, İttihatçılar, Mustafa Kemal parantezine sıkıştırılmayacak bir düşüncenin mimarıdır. Yusuf Kaplan'ın kitabımızın ilerleyen sayfalarında söylediği gibi, 'çağı aşan' bir isim olarak Bediüzzaman'ı hele ki meşhur bir siyaset sosyoloğunun gördüğü şekilde 'Kemalizmin antitezi' olarak kurgulamak, indirgeyicidir, hatadır ve hatta bühtandır. Zira, yine ilerleyen

sayfalarda Latif Erdoğan'ın dediği üzere, “Reaksiyonlar uzun soluklu gitmez, düşman bittiğinde o da biter. Halbuki Bediüzzaman Hazretlerinin davası devam etmiş ve kıyamete kadar da devam edeceği görülüyor.”

Velhasıl, kitabımızdaki en kapsamlı söyleşide Ahmet Yıldız'ın dediği üzere, “Bediüzzaman'ı sadece Kemalizmin ortaya koyduğu aksiyona bir tepki olarak değerlendiren yaklaşımlar hafızasızlıkla malûl yaklaşımlardır. (...) Bediüzzaman kendi şartlarını veri alırken, hiçbir zaman reaksiyonerlikle sınırlı bir yaklaşım içerisinde olmamıştır; şartları doğru okumuş, ama şartların kendisine dayattığı çözümlere teslim olmamıştır. (...) Bediüzzaman iman merkezli hayata bakış açısını yeniden üreten, üstelik de bunu bin yıllık şüpheleri de gözönüne alarak ortadan kaldıracılabilecek şekilde yeniden üreten stratejik bir bakış açısı, hareket tarzı ortaya koymuştur.” Dolayısıyla, “Bediüzzaman'ın hem düşünce, hem aksiyon olarak taşıyıcılığını yaptığı dava, küresel çapta, evrensel bir davadır.”

Kısacası, Yusuf Kaplan'ın ifadesiyle, “Karşımızda İslâm düşünce geleneğinin çıkarmış olduğu en büyük mütefekkir var, dolayısıyla İslâm düşünce geleneğini yeniden şifrelemiş bir düşünür var.” Yahut, Sadık Yalsızuçanların ifadesiyle, “Risale-i Nur, Sezai Karakoç'un ifadesiyle İslâm kültürü külliyyatı olduğu için, İslâm geleneklerini, irfan, ilim geleneklerini bulabiliyoruz biz burada. Muazzam bir kavram tedvini var. Kavramları yeniden biraraya getirip inşa ediyor.”

Gelenek ile Gelecek Arasında Bediüzzaman, ‘içine girek’ okuyanın kendisinde bu istidadı gördüğü Risale-i Nur ve müellifi Bediüzzaman üzerine, bir dizi söyleşiden oluşuyor. Bu söyleşilerde, iki hassasiyet bizim için belirleyici oldu. Bediüzzaman'a ve Risale-i Nur'a yönelik ‘diplomatik’ sözlerin ötesine çıkabilen; Risale-i Nur sözkonusu olunca ‘içeriden’ veya en azından ‘yakından’ bakabilme imkânına sahip isimlerle yaptık bütün bu söyleşileri. İkincisi, on yıl önce

yayınlanmış *Said'leri Ararken* isimli kitabımızda dile getirdiğimiz, nitekim kitabın ismine de tesir etmiş olan, Risale-i Nur'u anlamada mevcutları aşan ‘entellektüel bir damar arayışı’, bu söyleşiler boyunca hep yol arkadaşımız oldu. Çünkü, merhum Prof. İbrahim M. Abu Rabi'nin editörlüğünde SUNY Press'in yayınladığı Bediüzzaman kitabı için (*Islam at the Crossroads: On the Life and Thought of Bediüzzaman Said Nursi*) Bediüzzaman'dan sonra Risale-i Nur hareketini değerlendirmemiz bizden istendiğinde, ‘negatif olmadan eleştirel olabilen’ bir bakışla, şu gözlemimizi yazmaya maalesef mecbur kalmıştık: “Hareketin halihazır entellektüel zayıflığı, göz ardı edilemez durumdadır. Risale-i Nur'un ontolojik sağlamlığına ve kuşatıcı vizyonuna rağmen, durum budur. (...) Her hâlükârda, hareketin mensuplarının Risale-i Nur'u kendi ifade kalıplarına döküp açmayı yeterince başaramadıkları, kendi dönemleri içinde Risale-i Nur'u yeniden üretemedikleri bir vâkıdır. Bir Said, bin Said olamamıştır.”

Bu bakımdan, elinizdeki kitap, önemli kısmı doğrudan Risale-i Nur'dan beslenmiş onun üzerinde isimle, Risale-i Nur'u anlamada entellektüel bir düzlem arayışını da ifade ediyor. Bununla birlikte, bu ‘entellektüel’liğin, bugün genelde anlaşıldığı haliyle kuru ve akılcı bir yaklaşıma tekabül etmediğini; bilakis, bir İngiliz Müslüman düşünürün, merhum Martin Lings'in işaret ettiği üzere kelimenin kök anlamıyla irtibatlı şekilde ‘akıl-kalb birlikteliği’ni öngörüyor olduğunu belirtelim. Yine bu anlayışla, soğuk ve resmî bir ‘mülâkat’ kalıbından öte, sahabilere dair risalesinde “Sohbette insibağ vardır” diyen Bediüzzaman'ın hatırasını takiben, sohbet tadında gerçekleşti söyleşilerimiz.

Takip eden sayfalarda önce Prof. Dr. Nevzat Tarhan ve uzman pedagog Adem Güneş'le yapılan söyleşiler çıkacak karşımızda. Prof. Tarhan'la söyleşimiz ‘insan’ı tanımada Bediüzzaman'ın sunduğu imkânlarla ışık tutarken, Adem Güneş'le

deyim yerindeyse fitrat odaklı ‘Risale-i Nur pedagojisi’nin ipuçlarını yakalamaya çalışacağız.

Sonrasında, “Risale-i Nur’dan beslenen bir entellektüelin kıvamına dair harikulâde bir örnek oluşturduğunu düşündüğüm Doç. Dr. Ahmet Yıldız’la yapılmış, gelenekten geleceğe müthiş bir ufuk turu ve bugüne dair derinlikli bir okuma anlamını taşıyan kapsamlı söyleşi gelecek. Daha sonra, imge dünyası ve kavram haritası Risale-i Nur’dan beslenmiş bir edebiyatçı olarak Sadık Yalsızuçanlar, İslâmî geleneğin ilim ve irfan geleneği içerisinde Bediüzzaman’ın yerini ve tecdidini ‘hakikat-ı Muhammediye’ kavramını merkeze alarak bize anlatacak.

Onu, Latif Erdoğan’la yaptığımız, Risale-i Nur’daki medeniyet inşa edici güce işaret eden, ama bunun için öncelikli olarak Risale-i Nur’a bir medeniyet ufkuyla bakabilme gereğine dikkat çeken söyleşi takip edecek. Sonrasında, Risale-i Nur’daki insan inşa edici, devleti ve iktidarı değil insanı merkeze alan ‘sivil’ duruşa dikkat çeken iki söyleşi gelecek. Prof. Dr. Mümtaz’er Türköne ve Mustafa Akyol ile bu iki söyleşimiz. Ardından, Orta Doğuyu ve İslâm dünyasını yakından tanıyan bir isim olarak Mustafa Özcan, Bediüzzaman’ın ittihad-ı İslâm’a bakışını dahi siyaset merkezli olmayan bir çizgide inşa edişine dikkat çekecek.

Sonra, *Yeni Şafak*’taki köşesinde, yakın dönemde bir ‘entellektüel riski’ de göze alarak Bediüzzaman’ı anlamanın gereğine ve bugünün dünyasında Müslümanca bir hayatın ve yarının dünyasında İslâmî bir medeniyetin inşasında Risale-i Nur’un olmazsa olmaz önemine ısrarla dikkat çeken Yusuf Kaplan’la yaptığımız söyleşi var. Prof. Dr. Himmet Uç, belagat ve estetik bağlamında Risale-i Nur’un sunduğu imkânlarla işaret ediyor. Abdullah Yıldız söyleşisi ise, Kur’ân-Risale-i Nur ilişkisi etrafında gelişen söyleşisiyle, Risale-i Nur’a şu veya bu sebeple mesafeli durmuş dindar isim ve kesimlerin onun ta-

kipçilerine yakıştırmaya ve yapıştırmaya tevessül ettikleri bir yaftayı bertaraf ediyor: “Risale-i Nur, Kur’ân’ı gösteren şeffaf bir tefsirdir.”

Sonra, Müfid Yüksel söyleşisi var. Bediüzzaman’ın hemşehrisi de olan tarihçi Yüksel, yaşadığı coğrafyadaki ilim çevreleriyle ilişkisi merkezinde, Bediüzzaman’ın İslâmî düşünce ve irfan geleneğiyle fikrî bağlarından öte fiili bağlarını da ortaya koyuyor. “Mevlânâ Halid’in o bölgeden çıkması, daha sonra Bediüzzaman’ın o bölgeden orada müthiş bir dinamizm olduğunu gösteriyor” diyor Müfid Yüksel ve ekliyor: “Mevlânâ Halid-i Bağdadî’den gelen o geleneği, o birikimi, ki çok ciddi bir birikim var, hepsinden alıp tebarüz etmiş. Hani arı bal için o çiçeğe bu çiçeğe konar ya, âdeta arı gibi işlemiş. Bediüzzaman’ın dehasının bir yönü bu: Birikimi taşıması. Bediüzzaman bu birikimi alıp ileriye taşıdı.”

Son söyleşimiz ise, Durham Üniversitesi Risale-i Nur Programı’nın müdürü Hasan Horkuç’la. “Negatif tutum takınmadan da eleştirel olmak pekâlâ mümkündür” diyen Horkuç, Risale-i Nur’un hak ettiği entellektüel temsile sahip olmasını en önemli ızdırap konusu olarak tesbit ederek, şunları da söylüyor: “Risale-i Nur talebelerinin aldıkları dersler sonucunda; Kur’ân’ı anlama noktasında, hadisi anlama noktasında, Risale-i Nur’dan aldıklarını ortaya koyan çok fazla bir çalışma yok. Kur’ân’ı, hadisi bilen entellektüeller yetiştirilmesi, Risale-i Nur’un bu mânâda açılımlar getirmesi, ciddi düşünürler yetiştirmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Buna karşılık, Bediüzzaman’ın hayatından ve düşüncesinden alacağımız derslerin belki de başında ‘ümit’ var. Kadîr, Hakîm ve Rahîm bir Rabbin mülkünde olduğumuz idrakiyle yaşayan bir mümin olarak Bediüzzaman, Allah’ın yarattığı kâinatta Allah’ın kulu olan insanın huzurunu ve kemalini Allah’ın Kitabı olarak ancak Kur’ân’la bulacağını düşünüyordu. Dolayısıyla, Kur’ân-kâinat-fitrat denkliğinin bir gün mu-

hakkak kurulacağına, yani fitratı ancak hakikatle huzur bulan insanlığın bir gün muhakkak Kur'ân'la buluşacağına dair ümidini hep diri tuttu. Bu bağlamda Risale-i Nur'a düşen bir vazife olmakla birlikte bu vazifenin idraki ve özellikle entellektüel düzlemde tefrik ve temsili noktasında bir zafiyetle bugün için yüzyüze olursa da ümitsizliğe mahal yok. Zira, "Dert bilinirse, devâsı âsândır" diyor Bediüzzaman.

Gelenek ile Gelecek Arasında Bediüzzaman'da yer alan bütün söyleşilerin, bu noktada en başta bu ihtiyacı tesbit etmesini bir ümit vesilesi olarak kaydetmemiz gerekiyor. Bu kitapta yer alan söyleşilerin, bu ümidi çok daha kuvvetlendiren bir tarafı da var: Kendisiyle söyleşi gerçekleştirdiğimiz isimler, hem bugüne kadar ortaya koyduğu müktesebat ve eserler ile, hem de bu söyleşide ortaya koydukları düşünce hacmi ve derinliğiyle, Risale-i Nur'dan beslenmiş bir 'entellektüel kuşağın' en azından 'mukaddime'sinin hazır olduğunu bize gösteriyor.

Sizi, altı çizilecek, defalarca okunacak bir kıvamda olduğuna inandığımız bu söyleşilerle başbaşa bırakırken, değerli vakitlerini ve düşüncelerini cömertçe bizimle paylaşan fikir ve gönül erbabı başta olmak üzere, bu kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

METİN KARABAŞOĞLU

Erenköy, 31 Mayıs 2012

Bediüzzaman propaganda yapmıyor, öğrendiklerini paylaşıyor

Prof. Dr. Nevzat TARHAN

İÇ DÜNYAYI KEŞİF YOLCULUĞU

Öncelikle şunu sormak istiyorum. Modern zamanlarda insanı tanımak deyince psikoloji veya psikiyatri alanında bir uzmanlık bekleniyor. Keza bir kişi toplumu tanımak istiyorsa sosyoloji, antropoloji gibi disiplinlere aşina olması gerekir şeklinde bir anlayış var. Bediüzzaman Said Nursî'nin ise bildiğimiz anlamda formel bir eğitimden geçmediğini görüyoruz. Çok kısa bir medrese hayatı var; bildiğimiz, bugünkü anlamdaki okullarda ise hiç okumamış. Fakat eserinde ortaya koyduğu genel yaklaşımlar içerisinde insanı okuma noktasında müthiş bir derinlik görülüyor. Buradan başlayabilir miyiz? Siz bu durumu nasıl açıklıyorsunuz?

Bediüzzaman Hazretlerinin eserini incelerken şu hep dikkatimi çekti. "Ey nefsim" diye başlayan bölümler çok fazla. Burada bir bakıma kendi iç dünyasında verdiği bir mücadele var, bir keşif yolculuğu var. Bu mücadele ve keşif yolculuğu